

УДК [94:355.425.4](477) «1941/1944»
ТРОФИМОВИЧ В.В.
СУХИХ А.Ю.

БОРОТЬБА ЗА ТЕРЕНИ ВПЛИВУ МІЖ РІВНЕНСЬКИМИ РАДЯНСЬКИМИ ПАРТИЗАНСЬКИМИ З'ЄДНАННЯМИ Й УПА (1943–1944 рр.)

У статті проаналізовано причини протистояння між рівненськими радянськими партизанськими з'єднаннями й українськими повстанцями. Показано, що більшовики випередили ОУН(б) у розгортанні партизанського руху. Встановлені причини боротьби за терени впливу між радянськими партизанами й УПА. Доведено, що протистояння між червоними партизанами та упівцями на Рівненщині розгорнулося переважно у Дубровицькому та Володимирецькому районах.

Ключові слова: РПЗ № 1, РПЗ № 2, РОШПР, УПА, ОУН(б), радянські партизани, українські повстанці, боротьба, операція.

Постановка проблеми та її актуальність. Вивчення протистояння між радянським партизанським та українським повстансько-підпільним рухами не втратило актуальності, оскільки «мала війна» незважаючи на розвиток сучасного військово-промислового комплексу залишається важливою складовою військових дій.

Аналіз попередніх досліджень. У радянській історіографії протистояння між «народними месниками» та українськими націоналістами практично не висвітлювалося. Виконуючи державне і партійне замовлення, її представники змушені були підкреслювати «всенародну підтримку» червоних партизанів місцевим населенням у тилу ворога і «вирішальну роль комуністичної партії» у

Трофимович Володимир Васильович, доктор історичних наук, професор, Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів.

Сухих Андрій Юрійович, аспірант кафедри історії імені М.П. Ковальського, Національний університет «Острозька академія», м. Острог.

© Трофимович В.В., Сухих А.Ю., 2017

військово-мобілізаційних заходах із розгортання опору гітлерівським загарбникам. Українські націоналісти, своєю чергою, зображувались як союзники німецьких окупантів.

Сучасна українська історіографія найбільше уваги приділяла військовому аспектові вказаного вище протистояння, що створювало спрощене розуміння боротьби між «лісовими арміями». На нашу думку, це пояснюється тим, що відкриття доступу до раніше засекречених архівних документів вплинуло на дослідників, які зробили акцент на подієвій історії, адже відсутність альтернативних даних сформувала потребу надати читачу нового інформаційного матеріалу. Разом із тим праці О. Гогуна, А. Кентія, В. Лозицького, О. Лисенка, Г. Мотики, І. Патриляка, В. Сергійчука та інших дослідників зробили вагомий внесок у вивчення зазначеної теми.

Мета статті – проаналізувати боротьбу за терени впливу як аспект протиповстанської діяльності Ровенського* партизанського з'єднання № 1 (далі – РПЗ № 1) та Ровенського партизанського з'єднання № 2 «За Батьківщину» (далі – РПЗ № 2) під час німецької окупації. Зазначимо, що до тутешніх партизанських формувань слід віднести також Ровенське партизанське з'єднання № 3 (польське) (далі – РПЗ № 3) та Ровенське партизанське з'єднання ім. Щорса (далі – РПЗ ім. Щорса). Дослідження їх боротьби з українським повстансько-підпільним рухом буде здійснене у майбутніх наших публікаціях.

Виклад основного матеріалу. Репресії проти місцевого населення, колективізація та форсована радянська організація у 1939–1941 рр. не увінчалися збільшенням підтримки більшовицької влади у Західній Україні. Попри це, весною 1942 р. на Ровенщині сформувалися перші стихійні прорадянськи налаштовані підпільно-партизанські групи.

*За радянської влади (1939–1991 рр.) м. Рівне називалося Ровно, а область – Ровенською, тому у статті використовується найменування тих часів.

Зокрема, до останніх слід віднести групи Годункова, «Макса» (Ю. Собесяка), М. Місюри, «Олексія» із Цуманських лісів, Д. Попова, А. Сидельнікова та «Сергія» (М. Корчева), які не мали зв'язку із Центром і практично нічим себе не виявляли [24, с. 44].

Стратегічна мета радянського керівництва – організація партизанського руху в західних областях УРСР почала реалізовуватися наприкінці 1942 – на початку 1943 рр. Так на Ровенщині тоді вже діяли розвідувально-диверсійні загони Народного комісаріату внутрішніх справ (далі – НКВС) «Переможці» Д. Медведєва, «Мисливці» М. Прокопюка та загін Головного розвідувального управління Генерального штабу Червоної Армії (далі – ГРУ ГШ ЧА) А. Бринського («Дяді Петі»). Зокрема, останній 25 грудня 1942 р. в с. Озерці Володимирецького району провів зібрання командирів і заступників місцевих партизанських груп, які підпорядковувалися з'єднанню Г. Лінькова («Баті»), що діяло на півдні Білорусії. Нарада завершилась ухвалою про об'єднання партизанів волинського Полісся під загальним керівництвом А. Бринського, який тим самим очолив партизанський рух у цьому терені до створення Ровенського обласного штабу партизанського руху (далі – РОШПР) [4, с. 363; 23, с. 4; 24, с. 44-45].

Отже, радянські парамілітарні підрозділи випередили ОУН (б) в організації та розгортанні партизанського руху на Волині. Роботу у цьому напрямі першими розпочали контрольовані Москвою НКВС і ГРУ ГШ ЧА. Для останніх Ровенщина була стратегічним регіоном проведення розвідувально-диверсійної діяльності, оскільки: 1) впровадження агентурної мережі та проведення терористичних актів проти представників окупаційної адміністрації було пріоритетним, адже м. Ровно було адміністративним центром райхскомісаріату «Україна»; 2) близькість до Білорусії, де партизанський рух був організований радянськими органами раніше, ніж на Волині, що могло бути використане для розгортання

опору у сусідньому регіоні; 3) сприятливі природно-географічні умови Волині, значна частина якої вкрита лісом, а північні райони заболочені, що створювало додаткові проблеми німецьким окупантам у проведенні антипартизанських заходів, а самим партизанам забезпечувало укриття.

Звичайно, опосередкованою причиною розширення географії діяльності останніх стали поразки Червоної Армії (далі – ЧА) на Східному фронті, особливо у 1942 р. Вони сигналізували Центру про потребу інспірації «народних месників» у регіони, де вони могли б дезорганізувати роботу німецьких окупаційних органів.

Наступним етапом розгортання місцевого партизанського руху стало створення його обласного штабу на чолі з В. Бегмою, що остаточно сформувався у червні 1943 р. [3, с. 202; 23, с. 11]. На нього покладалися такі завдання: 1) підпорядкувати всі малі загони та групи єдиному керівництву; 2) створити підпільні організації, нові партизанські загони та самооборони в селах і районах області, а також покращити методи управління ними й активізувати їхню діяльність; 3) організувати розвідувально-диверсійну роботу [40, арк. 62-63].

Варто відзначити, що радянським диверсантам і партизанам сприяла загальна суспільна ситуація у регіоні, оскільки створені загарбниками нелюдські умови життя, вербування трудових ресурсів і бажання місцевих жителів помститися за близьких, які постраждали від гітлерівців, слугувало причиною появи руху Опору, що виникав як самоорганізація місцевого населення.

Своєю чергою, Провід ОУН(б) тоді ще керувався застарілою теорією про недоцільність і шкідливість партизанської боротьби, не квапився розгортати її, відстаючи від розмаху повстанського руху на місцях. Зокрема, протягом п'яти осінньо-зимових місяців 1942-1943 рр. почали формуватися перші самооборонні відділи, що були зародком майбутньої підпільної армії. Врешті-решт, рішення про перехід до активної фази

повстанської боротьби проти гітлерівців і початку розбудови централізованої військової сили було проголошено на III конференції ОУН(б), що відбулася 17-23 лютого 1943 р. неподалік Олеська Львівської області [26, с. 197-200; 27, с. 13–18].

Стосовно радянських партизанів, то хоча у постановах конференції їхня діяльність визнавалася шкідливою та ворожою, проте рішення вступити з ними в протистояння прийнято не було [25, с. 81]. Але обставини, що склалися на Волині, змусили провідника ОУН(б) на північно-західних українських землях Д. Клячківського («Клима Савура») відійти від рішень конференції та розпочати боротьбу із більшовицькими загонами [20, с. 55].

Потрібно відзначити, що на той час польські націоналісти перебували у глибокому підпіллі, а найсерйознішим противником для радянських партизанів на початок 1943 р. була «Поліська Січ» Т. Бульби-Боровця. Тому для створення додаткової військової переваги та розширення оперативної місцевості на Ровенщину передислокувалися партизани, які вже мали досвід боротьби з окупантами. Зокрема, 15 лютого за вказівкою ЦК КП(б)У і наказом Українського штабу партизанського руху (далі – УШПР) із Житомирського партизанського з'єднання в розпорядження Ровенського підпільного обкому партії був переданий партизанський загін «За Батьківщину» (450 осіб, командир І. Федоров, комісар Л. Кизя), який у майбутньому виріс у РПЗ № 2 [28, с. 80].

Оскільки українські націоналісти лише весною 1943 р. перейшли до військової розбудови УПА, партизани В. Бегми протягом перших місяців перебування на Ровенщині не мали серйозних зіткнень із самостійниками, які на той час не володіли належною військовою міццю і засобами ураження досвідченого та непогано озброєного противника. Характерним однак є те, що В. Бегма за тиждень до прибуття сюди, не знаючи, як поводитися з націоналістами, просив роз'яснити це начальника УШПР Т. Строкача [29, арк. 106].

Остаточно ж «допомогла» зайняти правильну позицію стосовно самостійників радіограма першого секретаря ЦК КП(б)У М. Хрущова від 23 березня 1943 р.: бої з українськими націоналістами не проводити, якщо вони самі не нападають, оскільки головна мета – розгром Німеччини [25, с. 106-107]. Проте, як показали наступні події, воювати партизанам з останніми довелося досить часто.

На першій партизанській конференції Ровенщини, що відбулася 26 березня в с. Дібрівськ Зарічненського району, питання про визначення позиції щодо самостійників було другорядним, але, проаналізувавши заяву одного із перших партизанів області М. Корчева, її можна визначити. Він сказав, що «націоналістів ми повинні викривати як зрадників Батьківщини, по мірі можливості роззброювати, а коли не здаються – знищувати» [15, арк. 8], з чим делегати конференції погодилися.

Архівні матеріали свідчать, що перші сутички між червоними партизанами й українськими повстанцями відбувалися саме за ініціативи останніх, котрі, знаючи місцевість, вистежували напрямки руху більшовицьких розвідувально-диверсійних груп, влаштовуючи засідки на них. З одного боку, самостійники мали на меті захистити місцеве населення, яке могло постраждати від можливих каральних операцій німецьких окупантів, що часто відбувалися після вибухів на залізниці, неподалік населених пунктів. З іншого, таким чином вони прагнули заволодіти зброєю і, можливо, вибухівкою, якої було вдосталь у диверсійних груп. Для прикладу, одна з перших таких груп у складі 10 осіб 9 лютого 1943 р. була знищена на х. Сухи Дубровицького району [30, арк. 18]. 15 квітня у с. Софіївка Млинівського району повстанці розбили групу Санкова-Копача, з якої неушкодженими залишилися лише двоє бійців [6, арк. 304].

Очевидно, що у районах, які були віддалені від місця дислокації партизанських загонів, диверсійні групи наражалися на значну небезпеку. З цього приводу секретар підпільного райкому КП(б)У Володимирецького

району Порфирій Ткачук зазначив: «З націоналістами дуже тяжко боротися, вони проводять свій терор із-за рогу» [9, арк. 99].

Окрім диверсій на залізничних перегонах Ковель–Сарни, Сарни–Олевськ, Сарни–Речиця (Білорусь), а також вузькоколіїних коліях, що знаходилися в північних районах Ровенщини, з квітня 1943 р. фіксуються спроби радянських партизанів здійснити операції бойового та розвідувального характеру в центральних районах області. Порівнюючи із ситуацією на півночі, тут їм було значно складніше діяти, оскільки у цьому терені була розвинена мережа ОУН(б) та існували самооборонні куцові відділи, а згодом і стаціонарні підрозділи УПА, які захищали місцевих жителів від насильства та грабунку і партизанів, і гітлерівців.

З'ясувавши ситуацію на Волині, радянські партизани все частіше виявляли ініціативу у боротьбі з українськими повстанцями, які дошкуляли нападами. Наприклад, наприкінці квітня групи Соколова та Шешкова несподівано атакували оунівців біля с. Журавичі Ківерецького району, убивши 7 осіб, хоча самі втратили двох бійців. Відомо, що 24 квітня загін ім. Шевченка у с. Заморочення (зараз с. Лісове) Дубровицького району напав на бандерівців [43, арк. 10].

Незаплановані втрати, що могли зірвати виконання диверсій, занепокоїли партизанських командирів. Ця ситуація вплинула також на зміну тактики підготовки проведення диверсійних дій. Так, на початку 1943 р., коли упівці не вели з ними боїв, підривні та розвідувальні групи склалися із 5-6 осіб. Зважаючи на активізацію дій бандерівців, із серпня 1943 р. їх чисельність була збільшена до 15–30 осіб. У районах, котрі були суттєво насичені повстанцями, декілька підривних груп об'єднувалися в команди по 30–40 осіб, які, досягнувши заданого місця, розпадалися на 5–10 осіб й розходилися до місць виконання завдання [14, арк. 27].

Зрештою, аби нейтралізувати опір українських націоналістів, у другій половині квітня була проведена перша протиповстанська операція на Ровенщині, коли 4 загони на чолі з І. Федоровим здійснили 70-кілометровий рейд Дубровицьким і Володимирецьким районами [2, с. 22-23; 18, арк. 56].

Найбільше сутичок між протиборчими сторонами протягом 1943 р. відбувалося у північних районах Ровенщини. Зокрема, партизани, які підпорядковувалися РОШПР, переважно розміщувалися на білорусько-українському порубіжжі: в Зарічненському, Висоцькому та Рокитнівському районах, вирушаючи в інші терени області при виконанні військово-розвідувальних завдань [5, 335; 10, арк. 90–107].

Вищезазначені сутички розгорнулися переважно у Дубровицькому та Володимирецькому районах, де головним чином протистояли радянським партизанам упівські відділи «Лайдаки» (М. Скуби) і «Кори» (М. Мельника). Зрештою, місцеві села у тогочасних радянських документах називалися «націоналістичними», що показує вектор підтримки населення. Траплялося, що сусідні терени ворогували між собою, підтримуючи різні «лісові армії». Така ворожнеча, наприклад, існувала між «націоналістичними» селами Золоте, Заморочення та «партизанськими» Сварицевичі, Озерськ Дубровицького району [12, арк. 34].

На одну з причин такої уваги радянських партизанів до зазначених теренів вказував уже згаданий П. Ткачук: «Коли націоналісти-бульбівці почали погрожувати польському населенню, поляки стали втікати у великі міста чи в Німеччину. Тоді тов[ариш] Бегма сказав: «Потрібно врятувати це населення. Потрібно піти в ті райони, де багато поляків – у Володимирецький, Дубровицький і інші райони та добитися того, щоб польські сім'ї їхали в райони дії партизанів, куди націоналісти не доходять, як Морочанський і Висоцькі райони»» [45, арк. 8].

На нашу думку, залучення поляків до більшовицьких загонів було швидше опосередкованою, ніж основною метою операцій, оскільки вони, зазвичай, із власної ініціативи туди вступали. Адже із загостренням українсько-польського конфлікту на теренах, де не було відділів Армії Крайової, поляки шукали збройного захисту у червоних партизанів.

Основною ж причиною збройних сутичок саме у Дубровицькому та Володимирецькому районах була боротьба за терени впливу, адже протиборчі сторони прагнули остаточно витіснити суперника із місцевості. Варто підкреслити, що більшість операцій червоних партизанів мали наступальний характер, а упівців – оборонний, хоча й останні провели кілька вдалих нападів проти «народних месників» у другій половині 1943 р.

Аби знищити радянських партизанів або ж витіснити їх з українських теренів, повстанці вже з початку літа кидали в бій досить значні сили. Зокрема, 17 червня 1943 р. упівський відділ, вистеживши місце дислокації загону ім. Ворошилова, оточив с. Вичівка Зарічненського району та напав під покровом ночі. У внутрішній документації «ворошиловців» зазначалося, що вони змушені були відступити, а «групи, що залишилися, вели рукопашний бій із пр[отивни]ком», який, «нанісши серйозний удар загону, швидко змився» [7, арк. 8; 16, арк. 65].

Прикметно, що радянські партизани застосовували пропагандистські та «превентивні» рейди теренами, які були підконтрольні УПА. Зокрема, 16 липня начальник РОШПР В. Бегма наказав п'яти загонам знищити угруповання націоналістів у районі с. Грані, Тристин (Трипутня), де, за розвідувальними даними, перебував штаб відділу «Лайдаки», бійці якого «утруднювали дії партизанських загонів у боротьбі із німецькими окупантами», не допускаючи їх до залізниці Ковель – Сарни [11, арк. 31; 21, с. 376; 42, арк. 32-33]. Разом із цим партизани, погрожуючи зброєю, мали «роз'яснити» населенню, що націоналісти – «зрадники українського народу» [35, арк. 30].

Демонстративний рейд завершився 20 липня. На рахунку бегмівців було 28 убитих упівців і ліквідація двох їх штабів [6, арк. 169-170; 42, арк. 70]. До того ж було спалено 20 будинків «активних націоналістів» і підірвано три великі пам'ятники «Слава героям» із «тризубом самостійної української держави» [36, арк. 110 зв.]. Партизани наголошували, що не втратили під час рейду жодного бійця, здобули 10 гвинтівок, майно, «награбоване націоналістами», а також худобу та коней [13, арк. 28].

Уже менше ніж через місяць, 7–10 серпня, сім партизанських загонів на чолі з І. Федоровим здійснили «превентивний» рейд Володимирецьким, Сарненським і Дубровицьким районами. Упівці, захищаючи місцеве населення, напали на червоних партизанів південніше с. Заморочення, де останні застосували артилерію проти бандерівців, які втратили у результаті від 35 до 50 осіб. Втрати партизанів становили трое вбитих і стільки ж поранених [18, арк. 84; 41, арк. 85].

У відповідь, 26 серпня відділ УПА, що нараховував до 400 осіб, оточив загін ім. Кармелюка у Володимирецькому районі. Він поставив останньому ультиматум: здатись, обіцяючи збереження життя [13, арк. 39; 31, арк. 65; 42, арк. 81]. У зверненні до останніх зазначалося: «До червоних партизанів села Хіночі. Прошу Вас прийти до нас у село Грані. Ми Вас приймемо як братів, однієї крові [...]. Коли ви перейдете до нас і будемо разом воювати, це буде добре. Командир відділу Лис» [41, арк. 62].

«Народні месники» відповіли попередженням, наголошуючи, що українські націоналісти – поплічники окупантів, а боротьба із червоними партизанами – братовбивство. Вони закликали упівців скласти зброю та переходити до них, аби разом бити «німецьких мерзотників». На випадок неприйняття їхніх пропозицій до 28 серпня погрожували нападом і репресіями проти родин повстанців, майно яких підлягало конфіскації [17, арк. 2]. Але останні проігнорували звернення, продовживши активні бойові дії. Тоді загони

ім. Ворошилова, ім. Суворова, «За Батьківщину», а також РПЗ № 3 провели контрманевр, унаслідок чого повстанцям довелося відступити [42, арк. 81а та зв.].

Важливим з погляду розгортання боротьби із радянськими партизанами було рішення III Надзвичайного великого збору ОУН(б) (21–25 серпня 1943 р.), в якому наголошувалося на необхідності протистояти «імперіалізмам Берліна і Москви», хоча основним ворогом і надалі вважався Радянський Союз [25, с. 212–220]. Таким чином, Провід ОУН (б) розумів, що німці скоро покинуть Україну, а боротьба із більшовиками повинна переходити в активну фазу, аби підготувати ґрунт для протистояння з їх основними силами. Тому війна з червоними партизанами як «авангарду більшовизму» на Волині була складовою зазначеної цілі.

Відомо, що з осені 1943 р. упівці, поступово згортаючи протинімецький фронт, проводили тактичні навчання основ боротьби із радянськими партизанами. Згідно зі свідченнями Ф. Деркача («Колока»), у відділі «Кори» відбувся п'ятиденний вишкіл, на якому вчили, «як проводити облави та знищувати партизанів». Користь від здобутих знань показала себе у наступних боях на терені Дубровиччини [1, арк. 9 зв.].

Причиною ж активізації УШПР були фронтові перемоги ЧА, які свідчили про те, що радянська влада незабаром повернеться. Це стимулювало його посилити боротьбу із гітлерівцями та повстанським рухом. Збільшення кількості операцій проти останнього восени 1943 р. було пов'язано із тим, що націоналісти «сильно коректували виконання бойових операцій проти німецьких розбійників», перегороджуючи диверсійно-підривним групам шлях до залізниць. Зрештою, більша частина зазначених операцій була націлена на «розчистку» націоналістичних осередків [6, арк. 307; 34, арк. 266]. Зокрема, РПЗ № 2 протягом 7–10 вересня 1943 р. провело 125-кілометровий рейд місцевостями, що були під впливом упівців. Попри ніби відсутність набойів

та ухиляння від сутичок, партизани вбили 177 «націоналістів» і більше як 120 поранили, а свої втрати оцінювали в 10 загиблих і 5 пораниених [8, арк. 96-98; 22, с. 133; 37, арк. 12-13; 43, арк. 86].

Звичайно, до внутрішніх звітних (виконавчих) документів радянських партизанів потрібно ставитись із застереженням, адже їх укладачі спотворювали чисельні втрати суперників, намагаючись таким чином підняти значення проведених ними військових дій. Також мало місце применшення вдалих результатів противника.

Коли ж фронт вже був надто близько, партизани В. Бегми знову провели кілька вдалих протиповстанських операцій, аби розчистити населені пункти вздовж Сарненського залізничного вузла, оскільки Дубровицький та Володимирецький райони були під контролем УПА [32, арк. 160]. Так 23–25 грудня 1943 р. чотири загони РПЗ № 1, взаємодіючи із двома загонами РПЗ ім. Щорса, рейдували «націоналістичними селами» Володимиреччини та Дубровиччини, де вбили понад 90 осіб і здобули декілька складів із продовольством, однак зброї захопили лише 10 одиниць [33, арк. 18; 38, арк. 140-141]. Примітно, що протягом 28–29 грудня 1943 р. зазначені з'єднання повторили операцію у тому ж терені, вбивши на цей раз 49 осіб [14, арк. 71].

Згідно з упівськими джерелами, однією із цілей зазначених операцій було пограбування місцевого населення [19, арк. 13-14 зв.]. Підтвердження цього знаходимо також у спогадах командира загону ім. Ворошилова М. Місюри: «В останніх числах грудня ми розбили центр націоналістів, розбили багато магазинів із продовольством» [44, арк. 20].

Аби остаточно знищити угруповання повстанців у Володимирецькому і Дубровицькому районах, які не допускали диверсійні групи та загони до залізничних шляхів, радянські партизани на початку січня 1944 р. підготували велику операцію [33, арк. 52]. Оперативною основою послужили свідчення захоплених упівців

«Буквеля» (А. Присяжнюка) та «Бухчі» (С. Присяжнюка) про те, що відділи «Кори» та «Лайдаки» перебували в районі сіл Кідри–Осова–Працюки–Залішани–Крупове [9, арк. 85; 36, арк. 188 зв.].

Участь в операції брали Волинське партизанське з'єднання ім. Леніна, РПЗ № 1, РПЗ № 2 і РПЗ ім. Щорса, які оточили зазначений терен із чотирьох боків і протягом 5–7 січня вели бій із куренями «Кори» та «Лайдаки». Загалом, за три дні партизани вбили 327 і поранили 46 осіб (серед них і упівський командир «Лайдака») [14, арк. 31–33, 72; 26, с. 453; 39, арк. 7, 9, 14–15]. Гвинтівков було ж захоплено лише 104. Це свідчило, що більшість постраждалих були беззбройними, тобто місцевими жителями.

Висновки. Для радянських партизанів протистояння з українським визвольним рухом впливало з ідеологічної причини та необхідності дезорганізації німецького тилу. Зокрема, збільшення кількості протиповстанських операцій восени 1943 р. було пов'язано з тим, що самостійники перешкоджали виконанню бойових акцій проти окупантів. Таким чином, вони захищали місцеве населення від можливих репресивних дій гітлерівців. Своєю чергою, це свідчить про те, що радянські партизани не переймалися долею місцевих жителів, а першочерговим було виконання наказів УШПР, РОШПР і плану диверсійних заходів.

Протистояння між РПЗ № 1, РПЗ № 2 і самостійницьким рухом розгорнулося переважно у Дубровицькому та Володимирецькому районах, де упівці мали сильніші позиції, ніж їх противники. Останні були зацікавлені у цих теренах, оскільки через них пролягали залізничні магістралі, дезорганізація роботи яких була їхньою стратегічною метою. Тобто, в зазначеній місцевості між цими «лісовими арміями» розгорнулася боротьба за терени впливу, адже як одна, так і друга сторони прагнули остаточно витіснити суперника. При цьому переважна більшість дій «народних месників» мали наступальний характер, тоді як українських повстанців – оборонний.

1. Архів Управління Служби безпеки України у Рівненській області, ф. Основних справ, спр. 5780, 49 арк.
2. *Бегма В.* Злочини німців і народна боротьба на Ровенщині / В. Бегма. – К.; Х.: Українське державне видавництво, 1945. – 35 с.
3. *Бегма В.* Шляхи нескорених / В. Бегма, Л. Кизя. – К.: Радянський письменник, 1977. – 480 с.
4. *Бринский А.* По ту сторону фронта. Воспоминания партизана / А. Бринский. – Горький: Волго-Вятское книжное издательство, 1966. Книга I. – 422 с.
5. *Гогун А.* Сталинские командос. Украинские партизанские формирования. 1941–1944 / А. Гогун. – М.: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2012. – 527 с.
6. Державний архів Рівненської області (далі – ДАРО), ф. 4054, оп. 1, спр. 159, 310 арк.
7. ДАРО, ф. 4054, оп. 1, спр. 161, 161 арк.
8. ДАРО, ф. 4054, оп. 1, спр. 162, 226 арк.
9. ДАРО, ф. 4054, оп. 1, спр. 163, 99 арк.
10. ДАРО, ф. 4054, оп. 1, спр. 164, 161 арк.
11. ДАРО, ф. 4054, оп. 1, спр. 165, 176 арк.
12. ДАРО, ф. П.1, оп. 1, спр. 1, 52 арк.
13. ДАРО, ф. П.1, оп. 1, спр. 2, 97 арк.
14. ДАРО, ф. П.1, оп. 1, спр. 4, 122 арк.
15. ДАРО, ф. П.1, оп. 1, спр. 6, 18 арк.
16. ДАРО, ф. П.1, оп. 1, спр. 10, 97 арк.
17. ДАРО, ф. П.1, оп. 1, спр. 13, 75 арк.
18. ДАРО, ф. П.1, оп. 1, спр. 47, 177 арк.
19. ДАРО, ф. Р-30, оп. 2, спр. 89, 57 арк.
20. *Дзьобак В.* Конфлікти в ОУН(б) і їх вплив на український Рух Опору (1941–1944 рр.) / В. Дзьобак. – К.: Видавничий дім «Інфоцентр», 2005. – 266 с.
21. *Кентій А.* Війна без пощади та милосердя. Партизанський фронт у тилу Вермахту (1941–1944) / А. Кентій, В. Лозицький. – К.: Генеза, 2005. – 408 с.
22. *Кентій А.* Збройний чин українських націоналістів. Історико-архівні нариси / А. Кентій. – К.: ДЦЗД НАФ України, 2008. – Т. 2: Українська повстанська армія та збройне підпілля Організації українських націоналістів 1942–1956. – 415 с.
23. *Кравчук Д.* Відновлення та поширення партизанського руху на Рівненщині в другій половині 1942 – першій половині 1943 рр. [Електронний ресурс] / Д. Кравчук. – 15 с. – Режим

- доступу: http://www.academia.edu/8121426/Recovery_and_distribution_of_the_Soviet_partisan_movement_in_the_Rivne_region_in_the_second_half_of_1942_-_the_first_half_of_1943– назва з екрана.
24. *Кравчук Д.* Становлення радянського партизанського руху на Рівненщині в другій половині 1941-го – першій половині 1942 р. / Д. Кравчук // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – Луцьк, 2012. – № 10 (235). – С.41–46.
 25. ОУН і УПА в 1943 році: Документи / [Упоряд.: О. Веселова, В. Дзьобак, М. Дубик, В. Сергійчук]. – К.: Інститут історії України НАН України, 2008. – 347 с.
 26. *Патриляк І.* «Встань і борись! Слухай і вір...»: українське націоналістичне підпілля та повстанський рух (1939–1960 рр.): монографія / І. Патриляк. – Львів: Часопис, 2012. – 592 с.
 27. *Трофимович В.* Створення Української повстанської армії / В. Трофимович // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Історичні науки. – Острог: Національний університет «Острозька академія», 2013. – Вып. 20. – С. 12–21.
 28. Україна партизанська. Партизанські формування та органи керівництва ними (1941–1945): наук.-довід. вид. / [авт.-упоряд.: О.В. Бажан, А.В. Кентій, В.С. Лозицький та ін.; ред. кол.: В.А. Смолій та ін.]. – К.: Парламентське вид-во, 2001. – 319 с.
 29. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі – ЦДАГО України), ф. 62, оп. 1, спр. 37, 174 арк.
 30. ЦДАГО України, ф. 62, оп. 1, спр. 1347, 256 арк.
 31. ЦДАГО України, ф. 62, оп. 1, спр. 1349, 208 арк.
 32. ЦДАГО України, ф. 62, оп. 1, спр. 1351, 160 арк.
 33. ЦДАГО України, ф. 62, оп. 1, спр. 1517, 175 арк.
 34. ЦДАГО України, ф. 68, оп. 1, спр. 1, 363 арк.
 35. ЦДАГО України, ф. 68, оп. 1, спр. 5, 112 арк.
 36. ЦДАГО України, ф. 68, оп. 1, спр. 7, 291 арк.
 37. ЦДАГО України, ф. 68, оп. 1, спр. 9, 52 арк.
 38. ЦДАГО України, ф. 69, оп. 1, спр. 6, 145 арк.
 39. ЦДАГО України, ф. 69, оп. 1, спр. 7, 104 арк.
 40. ЦДАГО України, ф. 70, оп. 1, спр. 1, 193 арк.
 41. ЦДАГО України, ф. 70, оп. 1, спр. 2, 193 арк.
 42. ЦДАГО України, ф. 70, оп. 1, спр. 6, 175 арк.
 43. ЦДАГО України, ф. 70, оп. 1, спр. 7, 139 арк.
 44. ЦДАГО України, ф. 166, оп. 2, спр. 76, 22 арк.
 45. ЦДАГО України, ф. 166, оп. 2, спр. 95, 12 арк.

Надійшла до редколегії 07.02.2017 р.

Рецензент: *О.С. Лисенко*, доктор історичних наук, професор, завідувач відділу історії України періоду Другої світової війни, Інститут історії України НАН України, м. Київ.

Трофимович В.В., Сухих А.Ю.
БОРЬБА ЗА ТЕРРИТОРИИ ВЛИЯНИЯ МЕЖДУ
РОВЕНСКИМИ СОВЕТСКИМИ ПАРТИЗАНСКИМИ
СОЕДИНЕНИЯМИ И УПА (1943–1944 гг.)

В статье проанализированы причины противостояния между ровенскими советскими партизанскими соединениями и украинскими повстанцами. Показано, что большевики опередили ОУН (б) в развертывании партизанского движения. Установлены причины борьбы за территории влияния между советскими партизанами и УПА. Доказано, что противостояние между красными партизанами и украинскими повстанцами на Ровенщине развертывалось преимущественно в Дубровицком и Владимирецком районах.

Ключевые слова: РПС № 1, РПС № 2, РОШПД, УПА, ОУН(б), советские партизаны, украинские повстанцы, борьба, операция.

Trofymovych V., Sukhykh A.
THE STRUGGLE FOR TERRITORY OF INFLUENCE BETWEEN
RIVNE SOVIET PARTISAN UNITS AND UPA (1943–1944)

In the article analysed causes the confrontation between Rivne soviet partisan units and Ukrainian rebels. It is shown that Bolsheviks got ahead of OUN(b) in deployment of partisan movement. Causes of the struggle for territory of influence between soviet partisan units and UPA are established. There are brought that the confrontation between red partisans and Ukrainian rebels in Rivne region had deployed predominately in Dubrovytsya and Volodymyrets' districts.

Keywords: RPZ № 1, RPZ № 2, ROShPD, UPA, OUN (b), soviet partisans, Ukrainian rebels, struggle, operation.